

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentaria Vetustissima & profundissima Super Canticvm Canticorum Salomonis Qvod Hebraice Dicitvr Sirhasirim

Wolbero <de Sancto Pantaleone>

Coloniae Agrippinae, 1630

Versvs VI. Nolite me considerare quod fusca sim, quia decolorauit me Sol:
filiij matris mea pugnauerunt contra me, prosuerunt me custodem in
vineis: vinèam meam non custodini.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10027

Esa. 5.

hoc nomen *tenebrarum* magis congruit opinioni illorum, qui putant *lucem tenebras, & tenebras lucem*, & secundum similitudinem Patris eius, hoc est Ismael qui seruus erat & non inter fratres, sed è regione fratrum suorum figebat tabernacula, quandam feritatem & contrarietatem æstimant, huius mundi abiectiõnem, & veræ Philosophiæ laborem.

Ecclesia qua re dicatur formosa vt pellis Salomonis.

Qualiter verò formosa? sicut pellis Salomonis; formosa inquit sicut pellis: non cuiusquam alterius prepotentis, sed Salomonis. Salomon quippe sicut omnibus sui temporis hominibus sapientior & ditior erat, ita etiam tentoria sua pulchriora & ornatiora ex electis & operosis pellibus habebat.

Pelles mortuorum animalium, exëpla sunt præcedentium Patrum.

Pelles autem mortuorum animalium sunt, sed quid sunt pelles mortuorum animalium, nisi virtutes & exempla præcedentium Patrum? Ex virtutibus verò & exemplis Sanctorum Patrum præcedentium quasi ex pellibus varia pulchritudine intentibus, ego quasi in vnã pellem compacta operosum mei Regis, veri videlicet Salomonis, id est pacifici Domini nostri Iesu Christi sanguine suo pacificantis omnia quæ in cælis & in terris sunt, erigo tentorium; vt de me per gratiam Dei dignè dici possit, *hoc est tabernaculum quod fixit Deus & non homo.*

Salomon interpretatur pacificus. Colof. 1.

VERSUS. VI.

Nolite me considerare quod fusca

sum, quia decolorauit me Sol: filij matris meæ pugnauerunt contra me, posuerunt me custodem in vineis: vineam meam non custodiui.

Formosa ergo sum sicut quæ sum, & decor sum pellis veri Salomonis, & vos; ô filia Ierusalem, benè nostis, quæ eandem formositatem meam ad laudem Dei cuius gratiæ est ipsa formositas, quotidie prædicatis.

Quocirca, nolite me considerare quod fusca sum, quia decolorauit me Sol: nolite inquam considerare affectionem & habitum meum exteriorum, quem contraxi mihi exustione Solis, hæc est æstu tentationis & afflictionis mundanæ, siue ex ardesciente charitate veri Solis, de quo scriptum est: *vobis autem timèribus nomen meum orietur Sol iustitiæ*, qui me tanto feruore sui amoris quasi exussit accidente inseparabili, vt nec tribulatio, nec angustia, nec persecutio, nec fames, nec nuditas, nec periculum, nec gladius possint me separare à charitate eius. Talis nêpe decoloratio magna & gloriosa est interioris mei hominis formositas & exornatio.

Amplius. Nonnunquam aliqui sanctus homo facit, quæ malè discernentes in sinistram partem interpretantur, cum ignorent intentionem operantis quam solus Deus iudicat. Sunt enim via recta quæ videntur hominibus praua; sicut è contrario, praua quæ videtur recta; quia oculum illū intentionis non aduertunt, secundum quem omne opus aut

Decoloratio Solis in quo consistat & est accideas inseparabile

Malach. 4.

Rom. 8.

Secunda explicatio nigredinis & formositate animæ fidelis.

Eccles. 18.

Prou. 16.

erigitur aut deprauatur. Dicat ergo iuxta hunc modum fidelis anima, *nigra sum sed formosa*; ac si dicat, nigra quidem videor in aliquo actu meo, ab his qui simplicem oculum non habentes in contrariam partem recipiunt, cum magis sim formosa propter simplicem meum oculum ex quo totum corpus meum lucidum est: sicut & vos, o filiae Ierusalem iudicatis, quæ me simplici & columbino oculo aspiciatis. Nolite ergo me considerare quod fusca sim, quia decolorauit me Sol: hoc est, nolite putare corpus meum, id est, opus meum esse tenebrosum; quia profecto quod ex veri Solis luminosa procedit gratia, totum lucidum est, non habens aliquam partem tenebrarum.

Ibidem.

Amplius. Quælibet anima per poenitentiam ad Dominum conuersa videtur quidem ex poenitentiae austeritate quasi nigra propter habitum tristem & lugubrem: sed quia tristitia hæc secundum Deum est, & poenitentiam salutem stabilem operatur; & beati qui lugent, quoniam ipsi consolantur, formosa est; habens in spe, quod iuxta Prophetam accipiat à Domino coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu meroris. Et sicut quidam Sapiens dicit, cor quod nouit amaritudinem anime sue, in gaudio illius non miscebitur extraneus. Dicat ergo talis, *nigra sum sed formosa filia Ierusalem sicut tabernacula Cedar, sicut pellis Salomonis*; quia ex nigredine poenitentiae, videor primo pertinuisse ad filios ancille, quorum opera sunt tenebrarum; sed post-

modum ipsa poenitentia talem mihi contulit formositatem, ut iam pertineam ad filios liberae, qui mortificatione carnalis vite veri Salomonis tentoria sciunt & componere & esse. Quapropter nolite me considerare quod fusca sim, quia decolorauit me Sol, hoc est, nolite poenitentiam meam despiciere, quia ut hanc susciperem fecit ille verus Sol, qui cor meum radijs gratiae suae & misericordiae penetrauit & illuminauit, ut illud bonum generalissimum, ipsum videlicet Deum quem peccando amiseram, poenitendo reciperem.

Præsentis decantatio Cantici ad vos, sanctissimæ Sorores quæ Christi Sponsæ estis, & esse debetis non incongruè respicit, pro qualitate propositi & ordinis vestri; quia despectum quidem cultum in exteriori habitu præferitis, sed formosum Deo, quia acceptum, ut credimus, interiori mentis habitu conseruatis. Vnde concordi & suauiter centu cordis & oris sanctæ societatis vestræ vniuersitas proclamet; *nigra sum sed formosa, filia Ierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pellis Salomonis nolite me considerare quod fusca sum, quia decolorauit me Sol.* Quod est alijs verbis expressius dicere, quia spectaculum facti sumus huic mundo, & Angelis & hominibus: Nigras nos & deformes decernunt filij sæculi huius sicut tabernacula Cedar, id est, sicut gentes quæ nigredine malorum mortuæ sunt & Deo & mundo: porro nos neque fauorem neque gloriam

Bonum generalissimum Deus est.

Tertia explicatio nigredinis & formositatis conuenit sanctis virginibus, quibus hoc opus inscriptum est.

1. Cor. 4.

Quid sit habere oleum in vasis.

Matth. 25.

1. Cor. 4.

2. Cor. 6.

am mundi quæretes, sed oleum in vasis nostris, hoc est lætitiâ bonorū operum in conscientijs gestantes, in oculis sponſi noſtri formosæ & pulchræ existimus, sicut pellis Salomonis, id est, sicut quæ mortificationem Iesu in corporibus nostris circumferentes, dilecta ei tabernacula in cordibus nostris construimus, de quibus dicere possit, *inhabitabo in eis & inambulabo. Nolite ergo nos considerare quod fusca simus, quod sæculi huius transitoriam & deformem pulchritudinem non habemus, quia hoc effecit ille verus Sol qui luxit nobis per gratiam suam feruore valido sui amoris, ut spretâ omni huius corruptibilis vitæ pompâ, magis eligamus ei actu & habitu placere quàm mundo. Filij matris meæ pugnaverunt contra me, posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodiui.*

2. Tim. 3.

Persecutionis Ecclesie siue fidelis animæ grauitas in quo consistat.

Postquam Ecclesia siue quælibet sancta anima decoloratione suam exteriorem decolorationisque causam præmisit, omnes enim qui in Christo piè viuere, persecutionem patientur, subdit nunc aggrauationem persecutionis, quod eâ non tantum ab extraneis, verum etiam à Fratribus, quod grauius est, perpeſſa sit & perpetiatur. Minorem quippe dolorem ingerunt ea mala quæ ab extraneis inferuntur, plus verò ea tormenta deſæuiunt, quæ ab illis inferuntur, de quorum mentibus præſumebatur.

Videtur autem huius particule decantatio nõ simplicem exposcere sensum, quia & Synagoga, & Ecclesia, & Ierusalem superna, bonitas siue potentia Creatoris Matris nomine possunt æquiuocè nuncupari. Eadem quoque æquiuocatio nomine filiorum, Apostolus, Apostolorumque successores, Iudæos, Hæreticos, aduersariasque potestates complectitur. Pugna quoque talium filiorum nõ vniformis, quia & in bonam & in malam partem accipitur. Singulæ verò partes singulas habere debent expositiones.

Primitiua namque Ecclesia que ex Iudæis erat persecutionem patiebatur, ab eis qui non crediderunt Iudæis; sicut legimus in actibus Apostolorum, quia repleti zelo iniecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in publicâ custodiâ: & alio loco, cæsis autem denuntiauerunt ne in nomine Iesu loqueretur, & in persecutione illa in qua Stephanus passus est, scribitur, quia facta est persecutio magna in Ecclesiâ, quæ erat Ierosolymis, & dispersi sunt omnes per regiones Samariæ præter Apostolos.

Cum ergo vtraque pars, credentium videlicet & non credentium, filij essent Synagogæ naturâ vel genere, infideles autem fideles propter fidem Iesu Christi persequerentur, potuit planè pars ista credentium, quæ Ecclesia Christi tunc temporis erat, dicere, *filij matris meæ pugnaverunt contra me, posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodiuit*

Nomen Matris & filiorum æquiuoce quibus conueniat.

Pugna in bonam & malam partem accipitur.

Pugna filiorum Matris contra Ecclesiam siue fidelem animam quatuor modis explicatur. Act. 13. Act. 5.

Act. 8.

Primus modus pugne conuenit Ecclesie primitiue & Synagogæ.

Matth. 10.

diui: ac si alijs verbis diceret. Cum Dominus præcepisset dicens, *in viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis, sed potius ite ad perditas oues domus Israel, ego hoc præceptum adimplere cupiens, filijs Matris meæ fidem quam à Domino accepi, & per quam saluari deberent prædicauit; sed illi prædicationem meam parui pendentes pugnaverunt contra me, verbis & factis atque de finibus suis me propellentes, posuerunt me custodem in vineis, id est in Ecclesijs gentium, qui verbum fidei cum gaudio susceperunt. Quibus cum laboris & custodiae meæ diligentiam impenderem, vineam meam, id est, gentem meam custodire neglexi, eò quod custodiam meam despicerent, & verbum salutis suscipere renuerent: sicut eis quidam meorum dixit, vobis quidem oportebat loqui verbum Dei, sed quia repellitis illud, & indignos vos iudicatis aeternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Nam sicut idem alibi dicit, illorum delicto salus gentibus vt illos æmulentur: & subinde, nolo vos ignorare fratres mysterium ne sitis vobis ipsis sapientes, quia cecitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel saluus fieret.*

Quid sit esse custodem in vineis, & vineam non custodisse.

Act. 13.

Propter hunc ergo contemptum sine custodia relinquentiam vineam istam Propheta prædixit, & derelinquetur inquit, filia Syon vt vmbra- culum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, sicut ciuitas qua vastatur. Et hæc quidem dicere potuit primitiua

Rom. 5.

Propter hunc ergo contemptum sine custodia relinquentiam vineam istam Propheta prædixit, & derelinquetur inquit, filia Syon vt vmbra- culum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, sicut ciuitas qua vastatur. Et hæc quidem dicere potuit primitiua

Rom. 11.

Propter hunc ergo contemptum sine custodia relinquentiam vineam istam Propheta prædixit, & derelinquetur inquit, filia Syon vt vmbra- culum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, sicut ciuitas qua vastatur. Et hæc quidem dicere potuit primitiua

Esa. 1.

Propter hunc ergo contemptum sine custodia relinquentiam vineam istam Propheta prædixit, & derelinquetur inquit, filia Syon vt vmbra- culum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, sicut ciuitas qua vastatur. Et hæc quidem dicere potuit primitiua

Ecclesia, cuius mater erat Synagoga, sicut & contrariæ partis, de qua dicit quod filij matris suæ pugnaverunt contra eam.

Porro vniuersalis Ecclesia potuit & potest dicere de Apostolis eorumque successoribus, *filij matris meæ pugnaverunt contra me, posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodiui. Superna quippe Ierusalem mater est credentium, propter fidem, spem, & charitatem, quam ad eam habent, quia dum sperant & credunt, eius beatitudinis se participes esse fieri, cuius participes facti sunt præcedentes sancti, operantur & laborant per charitatem quâ tantum bonum diligunt, vt ad illam supernam patriam peruenire possint: pro quâ sanctè & iustè conuersari quid est aliud quàm ab illa ad illam spiritualiter generari?*

Huius quoque Filij fuerunt Apostoli Apostolicique viri, qui dum pro hac gloriosissimâ patriâ promerendâ, multis laboribus afficiebantur, & ad mortem vsque fatigabantur, profectò credendo, sperando, & diligendo ad illam ipsi nascebantur, & non minus ab illâ, quæ huius eorum laboris causa erat quasi materno affectu generabantur.

Tales ergo filii contra Ecclesiam pugnant, quando eam ab errore suo depugnare intendebant, sicut & adhuc omnem fidelem animam de virtijs ad virtutes verbis & exemplis quotidie depugnant. Nonne hoc

Secundus modus pugnae conuenit Apostolis & Ecclesie vniuersali, & quæ illa.

Superna Ierusalem est mater credentium, huius filij fuerunt Apostoli.

Qualiter Apostoli contra Matrem pugnaverunt.

1. Cor. 4.

hoc modo vnusexeis contra Eccle-
 fias pugnabat; quando vni earum
 dicebat, *quid vultis, in virgâ veniam ad
 vos, an in spiritu mansuetudinis? Omni-
 no auditur inter vos fornicatio, & talis
 fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt
 uxorem Patris quis habeat.* Ecce quali-
 ter contra istos primò pugnabat,
 quos postquam increpando ab hoc
 peccato debellauerat, consolatoriâ
 releuat epistolâ, *si contristauit vos, in-
 quiens, in epistolâ, non me pœnitet, & si
 pœniteret, videns quod epistola illa etsi
 ad horam vos contristauit, nunc gaudeo;
 non quia contristati estis, sed quia contri-
 stati estis ad pœnitentiam: contristati e-
 nim estis secundum Deum, vt in nullo de-
 trimentum patiamini ex nobis.* Alij
 quoque Ecclesiæ scribens, *ô insensâ-
 ti Galatha, quis vos fascinauit veritati
 non obedire?* dum contra eam hoc
 modo pugnat, ab infidelitate ex-
 pugnat.

Secunda ex-
 plicatio
 quid sit cõ-
 stitui custo-
 dē in vineis,
 & eam non
 custodire.

Abac. 2.

Sed quid est, quod isti filij eos
 quos tali modo impugnant, & à vi-
 tijs expugnât, in vineis custodes de-
 putant, nisi quod docent & sua-
 dent, vt virtutum germina fructuf-
 que custodiant? At illi vineam su-
 am non custodiunt, quia ad tan-
 tam virtutum custodiam illorum
 depugnatione profecerunt, vt iam
 prisca consuetudinis errores custo-
 dire negligât; quin imò eos per Dei
 gratiam à se longius spiritu fortitu-
 dinis repellant. Vnde Propheta ex
 talium personâ dicit, *super custodiam
 meam stabo; stat super custodiam
 suam, qui per solertiam disciplinæ*

terrenis desiderijs non succumbit,
 sed supereminet, vt dum semper
 stantem appetit æternitatem, infra
 sit ei omne quod transit.

Quid sit sta-
 re super cu-
 stodiam suâ.

Adhuc alio modo Ecclesia quo-
 que clamat pro rebellantibus sibi
 falsis fratribus hæreticis & schis-
 maticis, qui quam diu in Ecclesiâ
 erant & eisdem Sacramentis parti-
 cipabant, filij putabantur illius cœ-
 lestis Ierusalem quæ est mater fide-
 lium, & pertinere ad ciuitatem Dei,
 sed postquam in diuinitatem & hu-
 manitatē Christi blasphemare visi
 sunt, & vnitatem sanctam scindere,
 de hæreditate filiorum eiekti sunt,
 & probatum est, quia verè filij non
 fuerint, sed potius adulteri; quali-
 bus dicit Apostolus, *quod si extra dis-
 ciplinam estis cuius participes facti sunt
 omnes filij, ergo adulteri & non filij estis.*

Tertius mo-
 dus pugna
 conuenit
 Catholicis
 & hæreticis.

Hebr. 12.

1. Ioh. 2.

De his quoque Iohannes dicit, *quia
 de nobis exierunt, sed non erant ex nobis;
 nam si fuissent ex nobis, permansissent v-
 trique nobiscum.* Et Dominus per
 Prophetam, *filij, inquit, mei, exie-
 runt à me, & non subsistunt.*

Iob. 24.
 eleuati sunt
 ad modicū
 & non sub-
 sistunt.

Tempore ergo illo quo filij i-
 sti non legitimi sed adulteri, illos
 qui rectæ filiationis erant, præ-
 diuersa fidei assertione impug-
 nabant, cum Hæretici Princi-
 pes peruersæ fidei assertoribus fa-
 uerent, Sancti & Catholici viri de
 sedibus suis pulsi, damna & exilia
 multaq; pericula passi sunt, eo quod
 rectum fidei dogma prædicarēt, &
 hæreticis communicare nollent.

Cū igitur vtriq; Ecclesiasticis offi-
 cijs

cijis insigniti essent, eademque Sacramenta tenerent, & ob hoc ad vnius Matris gremium pertinere crederentur, propter solam diuersitatem fidei diuisi sunt, & illa prauorū societas persequebatur Catholicā societatem; cuius persecutionis aestu infecta sancta societas ista nigrā se dicit, & quod eam decolorauerit Sol ille, pro quo decertabat, vt æqualis Patri in diuinitate, & vnius cum eo substantiæ, potentiæ & voluntatis diceretur; in humanitate autē verus homo crederetur, quod contraria pars non ita esse plasphe-
mabat.

Ecclesiam quomodo Sol decolorauerit.

Subdit ergo causam decolorationis suæ pars Catholica, quia inquit *filij matris meæ pugnauerunt contra me*; Et quoniam talibus filiis nō legitimis, sed adulteris hoc est hæreticis persequentibus, pars sanæ fidei compulsā est ad alias demigrare sedes & proprias relinquere ciuitates, addit, quia *posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodiui*.

Tertia explicatio quid sit constitui custodem in vineis, & eā non custodisse.

Multa enim Ecclesiæ tunc temporis proprio Pastore destitutæ ab hæreticis peruerso dogmate maculabantur, & sancti Sacerdotes exiliati, alienis in locis verbum fidei disseminabant, quod in suis facere temporum necessitate prohibebantur.

Quartus modus pugnae conuenit Angelicæ & humanæ naturæ.

Aliter. Cum omnis creatura Mater sit bonitas & potentia Creatoris, bonitatis quippe eius fuit, quod nos cum non essemus condidit; potentiæ, quia omnia quæ voluit po-

tuit; in omni autem creatura duæ sint rationales, Angelus & homo propter rationis communionem; & quia ab eadem bonitate & potentiâ vtrique conditi sunt, quasi quādam fraternitatis societatem habere videntur, vt eiusdem matris filij nuncupentur. Sed quia pars illa Angelorum quæ cecidit, humanam creaturam ad eam gloriam de qua gesta fuerat per Dei gratiam asurgere videns & inuidens modis omnibus persequebatur, & perdere laborabat, dicat ipse homo experionā infirmantium, *filij matris meæ pugnauerunt contra me, posuerunt me custodem in vineis, vineam meam nō custodiui*.

Dum inquit, isti Spiritus rationales filij matris meæ pugnant aduersum me, compulerunt fragilem mentem meam actiones terrenas diligere, & animæ meæ custodiam deferere. Per vineas quippe quarū opus sub diuo est exteriorum actionum occupationes designari possunt: quantò enim mens circa terrenas actiones per sensus exteriores foras dispergitur, tantò anima à sui custodia intus negligitur.

Cum enim inuisibilis sit anima, nequaquam corporearum rerum delectatione tangitur, nisi quod inhærens corpori quasi quædam egrediendi foramina eiusdem sensus corporis habet. Visus quippe, auditus, odoratus, gustus, & tactus quasi quædam viæ mentis sunt, quibus foras veniat, & ea quæ extra eius sunt

Quarta explicatio, quid sit constitui custodiam in vineis & eam nō custodire

Fenestra animæ quinque sunt sensus corporis.

sunt substantiam concupiscat. Per hos etenim sensus corporis quasi per fenestras quasdam exteriora quæque anima respicit, respiciens concupiscit: hinc Ieremias ait, *ascendit mors per fenestras vestras, ingressa est domus vestras.* Mors quippe per fenestras ascendit, & domos ingreditur, cum per sensus corporis concupiscentiâ veniens habitaculum mentis intrat.

Aduersariâ ergo potestates mentem terrenis actionibus occupatâ faciunt suimet negligentem esse, dum per dissolutionem exteriorum operum, cogunt eam in animæ suæ custodia minimè stare, vt merito possit dicere, *filij matris meæ pugnaverunt contra me, posuerunt me custodè in vineis, vineam meam non custodiui.* Quia vero in omnibus aduersitatibus siue periculis, non tantùm ab extraneis quantùm à fratribus sibi illatis, Ecclesia vniuersalis siue particularis, siue quælibet anima fidelis quodam dubietatis æstu affligitur, eò quod multi fidem nomine tenent, & non sit facile discernere qui verè fideles sint, ad Dominum Sponsumq; suum conuertitur, cuius adiutorium pro gratia discretionis huiusmodi flagitans subsequitur oratione deprecatiuâ dicens, *Indica mihi quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie.*

Oratio deprecatiua

VERSUS VII.

Indica mihi quem diligit anima mea,

vbi pascas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.

TRIBVS modis dicitur Deus indicare, videlicet re, intellectu, voce. Re quidem, quando dubiæ menti, quid eligendû vel quid tenendum sit alicuius virtutis suæ signo manifestat: nam hoc modo vt populum seditiosum à murmure compesceret, cum inter duodecim virgas, quas de singulis tribubus accipi, & in tabernaculo fœderis poni iussit, sola Virga Aaron in tribu Leui floruisse & fructum protulisset, in præfagium futuræ nobilissimæ successionis, ex qua illa singularis natiuitas per Mariâ Virginem administranda erat, quia ipsum Aaron cum suâ sobole in Sacerdotium elegisset, qui specialiter ad offerenda sacrificia Deo appropinquaret, & in sancta sanctorum introiret, hoc signo indicauit.

Tribus modis Deus dicitur indicare.

Num. 17.

Virga Aaron florida quid præfigurauerit.

Porro intellectu indicat, quando mentem alicuius occulta inspiratione tangens, quid melius agendum eligat, eius intellectui reuelat. Vnde cum Dauid Rex nomine præmonente cogitaret domum Domino ædificare non displicuit Deo, sed potius placuit, quia quamuis eum hoc suo tempore facere prohiberet, (eo quod vir sanguinum esset,) causam tamen non improbauit, quin imò tanto & reuerentiâ præmio dignam iudicauit, vt ei promitteret filium suscitaturum, quem tantæ

2. Reg. 8.

2. Reg. 16.

E pacis